

Ontogenees

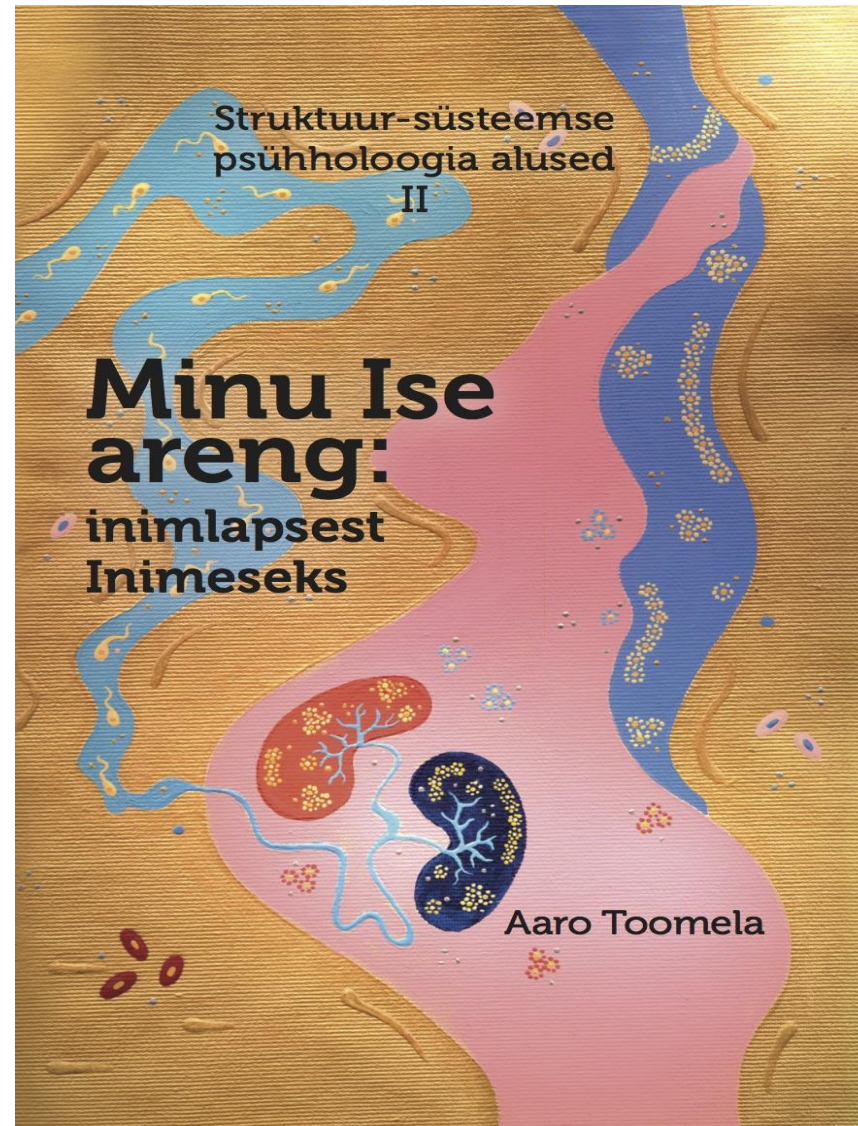
- **Ontogenees** ehk **isendiareng** ehk **isendiarenemine** ehk **individuaalne areng** ehk **indiiviidiareng** on üksiku organismi areng organismi tekkimisest (viljastunud munarakust või partenogeneesi korral viljastamata munarakust) kuni küpsuseni või teise kontseptsiooni järgi loomuliku surmani.
- Ontogeneesi alusprotsessid on diferentseerumine ja morfogenees.
- Ontogeneesi uurib arengubioloogia.

Orangutan

Aaro Toomela „Minu Ise areng: inimlapsest inimeseks

- „Psüühika on elusa mateeria eriliselt organiseeritud vorm, kelle sihipärane enesele kui tervikule kahjulikke keskkonnamõjusid ennetav käitumine põhineb individuaalsel kogemusel“. – Aaro Toomela
- „Mitte üksnes mõte, vaid teadvus tervikuna on oma arengus seotud sõna arenguga“. – Lev Võgotski
- „Kogu tänapäevane arusaam sisekõnest on ikka veel suuresti Lev Võgotski varsti juba sajandivanuste ideede üle- ja ümberjutustus./.../Keegi ei oska vastata isegi sellisele lihtsale küsimusele, mille poolest erineb näiteks eri keeltes kõnelevate inimeste sisekõne, millistes piirides sisekõne muutub, kuidas on see seotud mõtlemisega, millise mooduli kaudu on sisekõne üldse seotud keelega.“ – Valdur Mikita

1. Assotsiatiivsed märgid.

- Alates sünnist.
- Isikliku kogemuse alusel seostatakse keskkonnasündmuste alusel meeletunnused terviklikuks märgiks. Märgid osutavad suvalistele õpitud sündmuste tunnuste kombinatsioonidele.

2. Asjamärgid

- Vanuse alampiir 5-6 kuud
- Märgid osutavad asjadele ja nende funktsioonidele. Asjade funktsioonid mõtestatakse keha ja asja suhtena.

3. Situatsioonimärgid

- Vanuse alampiir 9-10 kuud
- Märgid osutavad asjadele ja nendevahelistele suhetele ehk situatsioonidele. Asjade funktsioonid laienevad keha-asja suhetelt kehast sõltumatute asjade omavahelistele suhetele. Eristuvad asjade sihipärase kasutamisega seotud tegevusfunktsioonid ja tegevusest sõltumatud asjade omavahelised suhted ehk kogemusfunktsioonid. Põhimõtteliselt saab võimalikuks kogu meelepõhise maailma mõtestamine.

4. Sünkreetset mõisted

- Vanuse alampiir 1 aasta
- Esimesed mõisted ehk kõnemärgid, s.t. märgid, mis osutavad psüühikasiseselt meelemärkidele. Kuna neid kasutatakse vaid ühekaupa, võib sama mõiste osutada üksiktunnusele, tunnuste mustrile, asjale ja situatsioonile. Mõiste osutab „kohale situatsioonis“.

5. Asjamõisted

- Vanuse alampiir 1,5 aastat
- Mõisteid saab kasutada kahekaupa, nii eristuvad asjadele ja asjaspetsiifilistele omadustele osutavad keelemärgid (vastavalt asjasõnad ja asjaomadussõnad). Osutatavate asjade kategooriate loomise aluseks on eelkõige asjade sarnane kuju. Sõnadega osutatakse ähmaste piiridega kategooriatele.

6. Igapäevamõisted

- Vanuse alampiir 3 aastat
- Kaob piirang ühte väljendisse seostatavate sõnade arvule. Vastavalt saab kõneliselt mõelda asjadele, nende omadustele ja asjadevahelistele suhetele ehk situatsioonidele. Kogu meelepõhine maailm on kõnes kirjeldatav. Tekib mittereaalse ülemeelelise maailma loomise võime. Kujunevad kõik sõnade grammatilised klassid. Samas on sõnaga osutatavate märkide kategooriate piirid ikka veel ähmased.

7. Loogilised mõisted

- Vanuse alampiir 7 aastat
- Kujuneb loogiline kõneline mõtlemine, mille käigus on võimalik luua keelesiseseid selgepiirilisi hierarhilisi kategooriaid. Sellel alusel kujuneb võime mõista reaalse ülemeelelise maailma aspekte. Mõtlemises eristuvad selgelt keele kasutuse reeglid ja kõnega osutatavate asjade seostumise printsiibid. Sõnadega osutatavad kategooriad on selgepiirilised. Areneb teadvuseteadvus.

8. Süsteemsed/tõelised mõisted

- Vanuse alampiir 12 aastat
- Kujuneb struktuur-süsteemse mõtlemise võime; arusaam maailmast kui loogiliselt organiseeritud reaalsusest, milles loogilised järeldused kehtivad kindlates situatsioonides ja põhjendatult valitud eelduste korral. Põhimõtteliselt on võimalik mõista kogu reaalsel maailma – nii meelelist kui ka ülemeelelist.

8.2? Süsteemmõisteline tegevuse planeerimine?

- Vanuse alampiir 18 aastat